

IN MEMORIAM

Meilutė Kabailienė (1931 10 16 – 2016 08 22)

2016 m. rugpjūčio 22 d. netekome Archeologų draugijos narės, ilgametės archeologų draugės ir pagalbininkės, geologės paleobotanikės, Vilniaus universiteto prof. habil. dr. Meilutės Kabailienės. Visą savo gyvenimą ji pašventė mokslui bei jaunosios kartos ugdymui.

M. Kabailienė (Chomskytė) 1931 m. spalio 16 d. gimė Kaune, augo Vilniuje, kur baigė S. Nėries vidurinę mokyklą. Vėliau studijavo geologiją Vilniaus universitete, mokslus tęsė Lietuvos MA Geologijos ir geografijos instituto aspirantūroje. 1960 m. apgynė mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją „Rytų Baltijos pakrantės svarbiausi stratigrafijos ir paleogeografijos bruožai ir jų sugretinimas su kaimyniniais rajonais“, 1973 m. apgynusi disertaciją „Žiedadulkių spektrų susidarymas ir jų interpretavimo metodai, pritaikant Lietuvos holoceno stratigrafijai ir miškų istorijai“, įgijo daktaro (dabar habilituoto daktaro) laipsnį. 2005 m. Vilniaus universiteto Senatas suteikė M. Kabailienei profesorės emeritės vardą.

Daug savo laiko ir jėgų Profesorė skyrė studentų ugdymui. 1971–1980 m. ji dėstė Vilniaus pedagoginiame institute, nuo 1980 m. – Vilniaus universiteto Geologijos ir mineralogijos katedros profesorė. Skaitė paleontologijos, paleontologinių tyrimo metodų, kristalografijos, mineralogijos, geochemijos, jūrų geologijos, gamtos apsaugos, Lietuvos holoceno ir jo tyrimo metodų kursus geologams, geografams, biologams, chemikams ir archeologams, taip pat vadovavo bakalaurų, magistrų, doktorantų darbams.

M. Kabailienė tyrė Lietuvos vėlyvojo ledynmečio ir holoceno laikotarpio ežerines, pelkines ir jūrines nuosėdas. Žiedadulkių ir diatomėjų tyrimų duomenis panaudojo Baltijos jūros, ežerų ir pelkių raidai poledynmečiu atkurti, nagrinėjo augalijos ir klimato kaitą vėlyvojo ledynmečio ir holoceno laikotarpiais, sudarė šių laikotarpių stratigrafinę schemą, tyrė žmogaus ūkinės veiklos poveikį augalijai, vandens telkiniams, dirvožemiams. Daug dėmesio Profesorė skyrė mokslinių tyrimų metodologijai: ištyrė žiedadulkių pernešimo, pasiskirstymo ir nusėdimo dėsningumus, sukūrė metodikas augalų žiedadulkių produktyvumui nustatyti bei praeities augalijos sudėčiai atkurti, apskaičiavo pataisos koeficientus žiedadulkių analizės duomenų koregavimui.

Sukaupta mokslinė patirtis ir pripažinimas leido M. Kabailienei dalyvauti (ir / ar vadovauti) vykdant tarptautinius projektus: 1980–1990 m.

Tarptautinės geologijos koreliacijos programos 158 projektas, skirtas ežerų ir pelkių raidai bei klimatui atkurti; 1990–2000 m. projektas Europos žiedadulkių duomenų bankas (EPD), tarpdisciplininių archeologinių objektų tyrimų projektas (PACT), Europos žiedadulkių monitoringo programa (EPMP) šiuolaikinių žiedadulkių sklaidai fiksuoti, projektas ežerų ir pelkių praeičiai tirti „Wetland", 1997–2002 m. programa „NorFa", skirta Baltijos kraštų paleoekologinių sąlygų atkūrimui ir žmogaus įsikūrimui. Profesorė vadovavo paleoekologų grupei vykdant programą „Akmens amžius Pietų Lietuvoje" bei dalyvavo kituose Lietuvos mokslo institucijų organizuojamuose projektuose. Taip pat ji buvo aktyvi mokslinių konferencijų, skirtų geologinei, paleoekologinei, paleoklimatologinei, paleolimnologinei, paleobotaninei bei archeologinei problematikai, dalyvė ir organizatorė.

Per savo mokslinės karjeros metus M. Kabailienė paskelbė daugiau kaip 200 mokslinių straipsnių, parašė 14 monografijų ir 6 vadovėlius. Reikšmingiausi jos moksliniai darbai: „Žiedadulkių spektrų susidarymas ir paleoaugalijos atkūrimo metodai" (1969 m.), „Taikomosios palinologijos pagrindai" (1979), „Lietuvos holocenas" (1990), „Gamtinės aplinkos raida Lietuvoje per 14 000 metų" (2006) ir kt.

M. Kabailienės darbai buvo įvertinti ir valstybiniais apdovanojimais. 1967 m. TSRS Geologijos ministerija ją apdovanojo „Žemės gelmių pirmūno" ženklu. 1978 m. už naujų palinologinių metodų sukūrimą ir jų pritaikymą Lietuvos holoceno paleogeografijos tyrimams jai skirta valstybinė premija. 2005 m. Studijų ir kokybės vertinimo centras trečiojo laipsnio premija įvertino jos vadovėlį „Kristalografija" (2003). 2008 m. už darbų ciklą „Naujų paleobotaninių tyrimo metodų sukūrimas ir jų taikymas atkuriant gamtinės aplinkos raidą poledynmetyje Lietuvoje" M. Kabailienei buvo skirta Lietuvos mokslo premija.

Profesorė išėjo palikusi gilų pėdsaką Lietuvos moksle ir mes ne kartą dar sklaidysime jos knygas, semsimės išminties. O tie, kuriems likimas lėmė Meilutę Kabailienę pažinti, prisimins ją kaip šiltą, nuoširdų ir visada pasirengusį ištiesti pagalbos ranką žmogų.

Dalia Kisielienė

Meilutės Kabailienės bibliografija

1. Augalijos raida vėlyvajame ledynmetyje ir poledynmetyje, *Geografinis metraštis*, Vilnius, 1959, t. 2, p. 477–505.
2. Paleobotanical investigations in the reconstruction of the human life conditions and economy activity character in Lithuania, *Lietuvos ir Vakarų Norvegijos archeologija*, Vilnius, 1996, p. 11.
3. Holocene changes in the paleo–ecological conditions of the Lithuania Coast around the Šventoji settlement, *PACT*, 1996, t. 50–2.10, p. 185–196 (bendraautorė R. Rimantienė).
4. Living conditions and activity of man in the environs of lake Grūda in the end of late glacial and Holocene, *Geologij*a, Vilnius, 1997, nr. 21, p. 32–43.
5. Vegetation and signs human economic activities in the environment of lake Kretuonas during middle and late Holocene, *Geologija*, Vilnius, 1997, nr. 21, p. 44–52 (bendraautorė A. Grigienė).
6. Aplinkos sąlygos Pietų Lietuvoje vėlyvajame pleistocene ir holocene, *Akmens amžius Pietų Lietuvoje (geologijos, paleogeografijos ir archeologijos duomenimis)*, Vilnius, 2001, p. 7–135 (bendraautoriai V. Baltrūnas, N. Blažauskas, V. Barzdžiuvienė, V. Dvareckas, A. Gaigalas, A. Grigienė, B. Karmaza, D. Kisielienė, M. Melešytė, V. Pukelytė, M. Stančikaitė, V. Šeirienė, P. Šinkūnas).
7. Pietų Lietuvos akmens amžiaus archeologinių paminklų detaliųjų tyrimų rezultatai, *Akmens amžius Pietų Lietuvoje (geologijos, paleogeografijos ir archeologijos duomenimis)*, Vilnius, 2001, p. 136–204 (bendraautoriai V. Juodagalvis, B. Karmaza, T. Ostrauskas, R. Rimantienė, M. Stančikaitė, D. Ūsaitytė).
8. Žmogaus materialiosios kultūros raida Pietų Lietuvoje akmens amžiuje, *Akmens amžius Pietų Lietuvoje (geologijos, paleogeografijos ir archeologijos duomenimis)*, Vilnius, 2001, p. 205–242 (bendraautoriai A. Gaigalas, V. Juodagalvis, B. Karmaza, T. Ostrauskas, R. Rimantienė, M. Stančikaitė).
9. Environment and man around lake Duba and Pelesa, SE Lithuania during the late glacial and Holocene, *Geological quarterly*, Warszawa, 2002, t. 46, nr. 4, p. 391–409 (bendraautoriai M. Stančikaitė, T. Ostrauskas).
10. *Gamtinės aplinkos raida Lietuvoje per 14000 metų*, Vilnius, 2006, 472 p.
11. Ką pasakoja ežerų nuosėdų klodai, *Mokslas ir gyvenimas*, 2006, nr. 11, p. 22–23, 54.
12. Ežerų nuosėdos – gamtinių ir antropogeninių pokyčių metraštis, *Geologijos akiračiai*, 2008, nr. 2, p. 29–34 (bendraautoriai V. Šeirienė, J. Mažeika, R. Petrošius, J. Kasperovičienė, R. Paškauskas).

Gintautas Zabiela